

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE MEDYA OKURYAZARLIĞINA YÖNELİK GÜNCEL EĞİLİMLER¹ Çev: Seher ŞEYLAN*

Özet

Bu çalışma, Avrupa Birliği ülkelerinde medya eğitiminin geliştirilmesi, medya okuryazarlığına ilişkin süreçler ve projeler hakkında yapılan araştırmalarla ilgilidir. Çalışma, Avrupa Birliği'ne üye devletlerdeki medya eğitim faaliyetlerini çeşitli girişimler, projeler ve birincil odak noktaları açısından değerlendirmektedir. Çalışmanın amacı, Avrupa ülkelerinin en fazla dikkat gösterdikleri medya eğitimi ve okuryazarlık alanlarını belirlemektir. Yazarlar, Avrupa Birliği ülkelerindeki vatandaşların medya eğitimine yönelik faaliyetlerini ve AB'deki medya okuryazarlığının artırılması için medya eğitiminin gelişimine önemli katkılar sağlayan projeleri özetlemeyi ve karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca, örgün eğitim sisteminin dışında yoğunlukla, nüfusun belirli gruplarını kapsamak amacı ile şirketler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından uygulanan faaliyetler ve projelerin yer aldığı ders dışı eğitim üzerine de yoğunlaşmaktadır. Çalışmada, verilen konuyla ilgili yayınlanmış araştırmaların ve teorik çalışmaların ikincil verilerini ve sonuçlarını analiz edilmektedir. Giriş, örgün ve okul dışı eğitimin amaçları ve farklılıkları açısından kısa bir özet sunmaktadır. Daha sonra, bireysel okuma yazma türleri (medya okuryazarlığı, medya içeriğinin eleştirel analizini içeren okuryazarlık, medya ve bilgi okuryazarlığı, film okuryazarlığı, haber okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, çevrimiçi güvenlik, dijital oyun okuryazarlığı) kategorize edilerek medya eğitim alanları belirlenmektedir. Tanımlanan alanlarda ve okuryazarlık türlerinde AB ülkelerindeki mevcut girişimler, örnek olarak verilmektedir. Verilen bilgiler, mevcut medya eğitim faaliyetlerinin bir özetini oluşturmak ve AB ülkelerindeki okul dışı eğitim girişimlerinin baskın odak noktalarını saptamak için kullanılmıştır. Çalışma, böylece AB nüfusunun medya okuryazarlığı oluşumuna aktif olarak katkıda bulunan okuryazarlık ve organizasyon türlerine genel bir bakış sunar.

Anahtar Kelimeler Medya eğitim alanları, Avrupa Birliği, film okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve güvenlik, medya eğitimi, medya okuryazarlığı, haber okuryazarlığı, okul dışı eğitim, dijital oyun okuryazarlığı.

CURRENT DEVELOPMENT TRENDS of MEDIA LITERACY in EUROPEAN UNION COUNTRIES

Abstract²

The study deals with an investigation into the processes and projects related to the development of media education and media literacy in the countries of the European Union. The study assesses media education activities in individual EU Member States in terms of various initiatives and projects and their primary focus. The aim of the study is to identify areas of media education and literacy to which European countries devote most attention. The authors aim to summarize and compare projects that give significantly contributed to media education development through their activities towards media education of citizens and improving media literacy in the EU. The text also focuses on extracurricular, non-formal education concentrated around activities and projects outside of the formal education system; those are mainly implemented by companies and non-profit organizations in order to involve

¹ Bu makale "Current Development Trend of Media Literacy in European Union Countries" başlığı ile 2017 Vol.8 No. 1 tarihli *Communication Today* Dergisinde İngilizce olarak yayımlanmıştır.

* Dr. Öğrt. Üyesi, Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema ve Televizyon Bölümü,
seylanseher@gmail.com

² Dana PEYROVA, Monika HOSSOVA, Peter VELICKY

selected groups of the population. In the text, the authors analyse secondary data and results of published researches and theoretical studies on the given topic. The introduction provides a brief description of formal, non-formal and informal education in terms of their goals and differences. The authors then characterise the areas of media education by categorising individual types of literacy (including media literacy, literacy involving critical analysis of media content, digital and information literacy, film literacy, news and reading literacy, Internet literacy and online safety, digital game literacy and media communication literacy) existing initiatives in the EU countries are provided as examples in the identified areas and literacies. The given information is used to create a summary of the current media education activities and the dominant focal points of non-formal education initiatives in individual EU countries. The study thus offers an overview of the types of literacies and organisations actively contributing to the formation of a media literate EU population.

Key Words areas of media education, european union, film literacy, internet literacy and online safety, media education, media literacy, news and reading literacy, non-formal education, digital game literacy and media communication literacy.

Giriş

Eğitimin özünde yerleşik birkaç biçim mevcuttur. Standartsal farklılık, örgün eğitimi ve okul dışı eğitimi ayırır. Okul dışı eğitim, bu iki temel türe eklenmektedir. Medya eğitimi (veya medya eğitimi alanındaki eğitim) de bu formları (biçimleri) kullanarak kategorize edilebilir. Örgün eğitim, eğitim kurumları (çoğunlukla okullar) tarafından yürütülür ve bu nedenle kurumsallaşmış ve sistemattir (Petranova ve Hossova,2016:245). Örgün eğitim, belirli bir süreç olup, biçimi, içeriği, yapısı ve değerlendirme yöntemleri mevzuatta tam olarak belirtilmiştir. Tıpkı diğer alanlarda olduğu gibi, medya eğitimi açısından örgün eğitim, bağlayıcı belgeler ve yönergeler olarak işlev gören eğitim programlarına bağlıdır. Petronova, biçimsel medya eğitiminin teorik kavramının, öğrencilerin bir medya ürününü nasıl alacağını, anlamını ve amacını nasıl eleştireceğini, içeriğini ve biçimsel yönlerini nasıl inceleyeceğini ve medya üreticileri tarafından kullanılan manipülasyon yöntemlerini nasıl tanıyacağını öngördüğünü vurgular (Petranova,2011:81). *Avrupa Medya Okuryazarlığı Eğitim Araştırması* 'nın (EMEDUS) sonuçlarına göre, Avrupa ülkelerinin çoğunluğu okullarda medya eğitimine, paralel diğer konular içinde yer vermekte ya da ayrı bir konu olarak öğretmektedir (Supakova,2016:43).

Bununla birlikte, okul dışı eğitim girişimleri de mevcuttur. Bu eğitim çeşitli şirketler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve nüfusun belirli gruplarına odaklanan diğer kurumlar tarafından verilmekte ve belirli alanlarda eğitimcilerin yetenek ve becerilerini geliştirmeye yönelik projeler ve etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bu etkinlikler farklı dersler, rekabetçi projeler, görsel-işitsel malzemeler, web siteleri vb. öğeleri içerebilmektedir. Buckingham'a göre, bilgisayarların ve internetin günlük kullanımı, okul dışı medya eğitiminin kaynağı olarak görülebilir (Buckingham,2003:97). Bu fikir, bilgi teknolojilerinin gittikçe artan kullanımının, eğitimcilerin bilişsel becerilerini geliştirdiği inancını desteklenmektedir (Galık ve Galıkova, 2015: 4-15).

Resmi olmayan eğitim çoğunlukla okul dışı eğitim olarak algılanır, ancak temelde gayri resmi eğitim, toplumsal temaslara dayanan günlük deneyim yoluyla bilgi edinmek, temel beceri ve tutumları elde etmektir. Günlük deneyim, aile içinde ve sosyal gruplar arasında iletişim kurmayı ve medyayı kullanarak bilgi edinmeyi kapsamaktadır. Bu durumda, medya- kasıtlı olduğu kadar istemeden de bireylerin kişilikleri, görüş ve tutumlarını oluşturmaktadır. Kacinova tarafından belirtildiği gibi, güncel öğretim uygulamaları, okulda ve okul dışında planlı ve hedefi olan medya eğitimine odaklanmaktadır (Kaginova,2012:28).

Araştırmanın Amaçları ve Analiz Yöntemi

Çalışma, uygulamalı etkinlikler ve öğretmenlerin çalışmaları ile hayata geçirilmiş medya eğitiminin yanı sıra, okul dışında yürütülen medya eğitimine ilişkin veriler de sunmaktadır. Slovak Cumhuriyeti'ndeki *Medya Eğitimi Kavramı* ve yaşam boyu eğitim bağlamında, bu tür eğitim temel olarak çocuklar, gençler, ebeveynler ve yaşlılar da dahil olmak üzere toplam nüfusun belirli gruplarına yönelik faaliyetler olarak görülmektedir. Bu odak noktasıyla medya eğitimi, çeşitli alanları kapsar ve genellikle, medyanın algılanması konularıyla yakından bağlantılı olan dijital okuryazarlık, film okuryazarlığı, haber okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, görsel okuryazarlık gibi belirli okuma yazma türlerinin öğretilmesini hedeflemektedir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, çalışmanın amacı, Avrupa Birliği ülkelerindeki medya eğitim girişimlerini özetlemek ve karşılaştırmaktır. Çalışma bu nedenle, üye devletlerde egemen olan alanlara ve okuryazarlık türlerine ilişkin bir özet sunmaktadır. AB nüfusu arasında medya okuryazarlığının oluşumuna katkıda bulunan etkinlikleri içeren önemli girişimler, araştırılan ülkelerde belirlenen alanlar için geliştirilen öncelikli okuryazarlıklara ağırlık verilerek sunulmaktadır.

Bu çalışma sırasında, mevcut ikincil kaynaklarla çalıştık ve benzer konularla ilgili araştırmaları ve analiz sonuçlarını yayınladık. Bu bilgiler AB ülkelerindeki medya eğitim girişimlerinin ve projelerinin baskın odak noktalarını özetlemek amacıyla kullanılmıştır. Daha sonra, medya eğitimine özgü alanlar belirlendi ve üye devletlerdeki mevcut girişimlerden örnekler verildi. Bu analizin oluşturulma süreci ise şöyledir:

1. Yayınlanmış anketler, araştırmalar ve diğer ilgili bilimsel kaynakların çalışılması.
2. AB ülkelerindeki medya eğitiminin özel alanlarının belirlenmesi.
3. Belirlenen medya eğitim alanlarına dayalı olarak AB ülkelerinde mevcut medya eğitim girişimlerinin özeti ve karşılaştırması.

Avrupa Birliği Ülkelerinde Medya Eğitimi

Çoğu Avrupa ülkesinde medya eğitimi, örgün eğitim sistemlerinde ayrı bir konu olarak veya karşılık gelen içeriğe sahip diğer konuların bir parçası olarak verilir. Medya eğitimi, pek çok ülkede okul dışı eğitimin bir parçasıdır. Resmi ve gayriresmi medya eğitim girişimleri ve projelerinin odağı söz konusu ülkenin tarihi, sosyal ve kültürel bağlamına dayanır. Avrupa'daki medya okuryazarlığı geliştirme ilkelerine odaklanan çalışmaların sunduğu mevcut ikincil kaynakları ve araştırma verilerini kullanarak, AB'de öncelik verilen medya eğitiminin alanlarını tespit edilmiştir.

Giriş bölümünde belirtildiği gibi genel olarak üç temel eğitim türü ve üç tür medya eğitimi vardır: özellikle okul içi (resmi) okul dışı ve gayri resmi eğitim. Bu tür eğitim dallarının (ve onlardan açığa çıkan okuryazarlık alanlarının) içinden en önemli ortak hedeflerinden biri, medya içeriğini değerlendirmek için gerekli olan bir takım yeterlilik, yetenek ve beceriler sunmak olan (örneğin güvenilirlik, genel kalite, vb.) birçok alan ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, diğer belirli okuma yazma türlerinin geliştirilmesinin medya eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtmek gerekmektedir. 28 Avrupa ülkesinden 60'tan fazla medya ve

bilgi okuryazarlığı uzmanının katkı da bulunduğu *Avrupa'daki Medya ve Bilgilendirme Okuryazarlığı Politikaları* (2014) çalışmasının sonucunda, çoğu Avrupa ülkesinde medya okuryazarlığı ile ilgili tartışmanın (ve ilgili bilgi veya dijital okuryazarlık) en az seviyede seyrettiği görülmüştür (Frau, 2016). Çalışma, medyanın ve bilgi okuryazarlığının tüm boyutlarını ve bunların gelişimini, tarihsel bağlamı ve ilgili faktörleri dikkate almaktadır. İlgili faktörler grubunda anket, sivil toplum örgütleri, medya kuruluşları, özel şirketler ve medya okuryazarlığının geliştirilmesine katkıda bulunan özel girişimleri içerir. Belli ülkelerde okul dışındaki medya eğitiminden sorumlu olan bu inisiyatiflerin faaliyetleri ayrıca medyanın ve belirli okuryazarlık türlerinin geliştirilmesinden de sorumludur. Çalışmamız AB ülkelerinde medya eğitiminin iki temel alanını şöyle tanımlamaktadır:

- Akademik medya eğitimi
- Ders dışı medya eğitim faaliyetleri ve girişimleri

Okul tabanlı eğitim grubunda medya eğitimi kapsamlı bir ders olarak öğretilir ve bu konunun içeriği en önemli alanları ve konuları kapsar. Ders dışı etkinlikler ve girişimler, belirli öğretmen gruplarına ve belirli konular ve alanlara odaklanır. AB ülkelerinde yüksek oranda gelişmeye meyilli olan belirli okuryazarlık türleri bu alanlardan ve konulardan türetilmektedir. Araştırmaya konu olan ülkelerde aşağıdaki okuryazarlık türleri, medya eğitiminin bir parçası olarak düşünülmektedir:

- Medya okuryazarlığı
- Medya içeriğinin eleştirel analizini içeren okuryazarlık
- Dijital ve bilgi okuryazarlığı
- İnternet okuryazarlığı ve çevrimiçi güvenlik
- Dijital oyun okuryazarlığı
- Medya iletişim okuryazarlığı

Medya iletilerinin alınmasına ilişkin yeteneklerin bilgi ve becerilerin edinilmesi açısından medya okuryazarlığını medya eğitiminin sonucu olarak değerlendirebiliriz. Bu yetenekler arasında kullanıcı becerileri, iletişim becerileri ve medya içeriğini eleştirel olarak değerlendirebilme ve analiz etme becerisi bulunmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde medya okuryazarlık eğitimine ilişkin farklı anlayışlar ve farklı odak noktaları görülebilmektedir. Örneğin, Bulgaristan'daki medya eğitimi öncelikle yüksek eğitim ve bu alanlardaki faaliyetlere odaklanmaktadır. Medya eğitime ilişkin tartışmaların öncelikle akademik çevrede gerçekleştiği İspanya'da da aynı eğilim hakimdir. Slovakya'da da SS. Cyril Üniversitesi ve Tırnova'daki Methodius Üniversitesi'ndeki İletişim fakültelerinde "*Uygulamalı Medya Çalışmaları*" (*Applied Media Studies*) akademik programı ile üniversite seviyesinde medya eğitimi sunulmaktadır. Bununla birlikte, genel olarak, Avrupa medya eğitimi uzmanlarının dikkati, eğitimin okul müfredatının bir parçası olduğu daha düşük eğitim düzeylerine odaklanmaktadır. Medya eğitimi, genellikle paralellik gösteren diğer konular içinde değerlendirilmektedir. Avusturya, Belçika, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya,

Finlandiya, Fransa, Büyük Britanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Romanya, Slovakya, Slovenya, İspanya ve İsveç'te örgün eğitim sürecinde bu tür uygulamalar görülebilmektedir.

Öte yandan, medya okuryazarlığının geliştirilmesine odaklanan gayri resmi ve ders dışı faaliyetler, Avrupa'da çeşitlilik göstermektedir. Çek Cumhuriyeti'nde bu gibi faaliyetler, medya farkındalığını artırmaya ve medya içeriğine eleştirel bir yaklaşım getirme çabalarına odaklanmaktadır (Örn; Çek Cumhuriyeti'ndeki “*Media under the Magnifying Glass-Improving Media Literacy*” başlıklı proje). Eleştirel düşünme yetenekleri ve analitik becerilerin geliştirilmesine yönelik bir diğer girişim ise *Salesiam Medya Merkezi (Medya Okulları ve Medya Kulipleri)* tarafından düzenlenen kurslardır. *Media and Information Literacy Policies in the Czech Republic* çalışmasının yazarlarının medya eğitimini ve okuryazarlığını desteklemek amacıyla *Media under the Magnifying Glass, Saferinternet. cz* ve Prag'daki Charles Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler Fakültesi'nin *medialnigramotnost. cz* başlıklı projeleri gibi internet portalları oluşturmaları ülkede medya okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik olumlu uygulama örnekleridir (Stasta ve Wolak, Jırak,2013). Slovakya'da da benzer girişimler ve projeler mevcuttur örneğin; *The Youth Association, Medya School (Medya Okulu)*projesini hayata geçirmiştir. Çek Cumhuriyeti'ndeki gibi, Slovakya'daki çocuklara ve gençlere yönelik medya eğitimi içeriğinde de, çoğu zaman, medyayı kullanmaya ilişkin pratik beceriler geliştirme amacıyla uygulamalar yapılmaktadır. Avrupa ülkelerindeki diğer projeler de çocuklar ve genç yetişkinler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Birçok durumda, bu tür girişimler, eğitim materyali üretimi, aynı zamanda akademik medya eğitiminde de kullanılabilen çocuklar, öğretmenler ve ebeveynler için rehber programlar içermektedir. Bu malzemeler *Media Council for children and Young People in Denmark*, Yunan devlet televizyon istasyonu *EduTV*, Romanya organizasyonu *Active Watch*, Macar kökenli *Moped* ve Avusturyalı kurum *mediamanual. at* tarafından sağlanmaktadır. Hollanda, bu bölgede, medya izleyici gruplarının tümüne odaklanan *Media Literacy Week (Medya Okuryazarlığı Haftası)* ile tanınmaktadır. Slovakya'da ise *zod-povedne. sk, kybersikanovanie. sk, ovce. sk, Deti v sieti (Children Online)* ve diğer projeleri ile kar amacı gütmeyen inisiyatif *eSlovensko*, medya eğitim materyallerinin ve kılavuzların üretim sorumluluğu üstlenmiştir. Birçok Avrupa ülkesinde, medya eğitimine ilişkin araştırmalar yürütmeye, ilgili web portallarının yönetimine, öğretmenlerin eğitimi ve ülkedeki medya okuryazarlığının izlenmesi ile ilgili eğitim materyallerinin oluşturulmasına odaklanan medya okuryazarlık merkezleri vardır.Bu ülkeler arasında Slovakya (*IMEC- Media Literacy Centre- Medya OkuryazarlığıMerkezi, medialnavychova.sk*), Çek Cumhuriyeti (*medialnivychova.org*), Yunanistan (*Hellenic Audiovisual Institue -Helenik Görsel ve İşitsel Araştırmalar Enstitüsü IOM*), Hollanda (*mediavijer.net*), Macaristan (*Medya Okuryazarlığı ve Eğitim Merkezi Büvösvölgy -Magic Vadisi Centre for Media Literacy and Education Büvösvölgy-Magic Valley*), Almanya (*Media Smart,The Association for Media Education and Communication Culture -Medya Eğitimi ve İletişim Kültürü GMK Derneği*) ve İtalya (*Media Education Centre -Medya Eğitim Merkezi, MEC Zaffiria*) vardır.

Medya okuryazarlığının ayrılmaz bir parçası, bir kişinin hareketli resimlerden gazete içeriğine, televizyon ve radyo haberlerine, çevrimiçi ve diğerleri tarafından yayınlanan bilgilere kadar her türlü medya içeriğini analiz edebilmesi için yeterli eleştirel düşünce kapasitesine sahip olmasıdır. Eleştirel analiz yapabilmenin, yani medyaya eleştirel bakmanın, içerik yazarlarının

ve medya sahiplerinin niyetlerinin, görüntülerin ve kelimelerin nasıl yorumlanabileceğine ilişkin olası yolların anlaşılmasından geçtiğini görüyoruz. AB ülkeleri (ve neredeyse tercih ettikleri her eğitim türü), medya stereotiplerinin, dezenformasyonların, aldatmacaların ve diğer yanıltıcı içeriğin ortaya çıkmasına yardım eden eleştirel düşünceyi destekleme yönünde artan bir dikkat göstermektedir. Çek Cumhuriyeti'ndeki *Media under the Magnifying Glass* portalı, insanların medya dünyasını daha iyi anlamalarını, reklamlarlarda ve internette karşılıklıları manipüle edici iletileri fark etmelerini ve kitle iletişim araçlarını kullanırken eleştirel düşünmelerini destekler. Ayrıca, medyaya karşı bilinçli ve eleştirel yaklaşımı desteklemek, medya eğitiminde halkın farkındalığını artırmak, çocukları ve gençleri kendi medya içeriğini yaratmaya teşvik etmeye odaklanan www.skolamedii.cz, www.mediasetbox.cz, www.iskolka.info, www.radiodomino.cz, www.medialni-svet.cz vb gibi Çek internet siteleri vardır. *Safer Internet Centre (Daha Güvenli İnternet Merkezi)* ise Hırvatistan'daki büyük bir girişimdir. Bu merkez, Hırvatların internete ilişkin iletişim becerilerini ve medyanın yaymakta olduğu bilgiye eleştirel bir yaklaşım geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Slovenya, okul dışı eğitim alanında ebeveynlere ve öğretmenlere odaklanmaktadır. *Slovenian Association of Friends of Youth* Derneği tarafından gerçekleştirilen “*Children's Parliament*” projesi eleştirel düşünme, medyadan edinilen bilgilere dayanarak fikirler üretme ve tartışmalar yapabilme becerisini geliştirmektedir. Eleştirel düşünme, okullarda ve İngiltere'deki ders dışı medya eğitim alanlarında medya eğitiminin bir yapı taşıdır. İngiltere'de bu tür inisiyatiflerinden biri reklamlarla ilgili eleştirel düşünmeye odaklanan *Media Smart* (UK)'dır. Birleşik Krallık'taki “*Medya ve Okuryazarlık Politikaları (Media and Literacy Policies)*” araştırmasına göre *Media Smart* (UK), günlük yaşamda eleştirel düşünmenin geliştirilmesi ve kullanımı üzerinde büyük etkiye sahip bir girişimdir. Proje aynı zamanda ilköğretim için ücretsiz eğitim materyalleri sunmaktadır (Mcdougall, 2014).

AB'deki medya eğitiminin bir diğer önemli bileşenleri ise dijital ve bilgi okuryazarlığıdır. Dijital okuryazarlık, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) kullanımı ile ilgili teknik beceri ve becerilerin bir kümesi olarak anlaşılır. BİT, bu teknolojinin eğitim sistemine girişi öte yandan medya eğitiminde ve eğitimde genel olarak modernleşmenin konusu olan spesifik hedeflere ulaşmak için kullanımıdır. Bilgi okuryazarlığı ise medya da dahil olmak üzere, farklı kaynaklar kullanılarak bilginin tanımlanması, toplanması, değerlendirilmesi, işlenmesi ve paylaşılmasıyla ilgili yetkinliklerle ilişkilidir. Esasında, bilgi okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık birbirinden ayrılmamaktadır. Estonya'da HİTSA- *Information Technology Foundation for Education* tarafından BİT ile ilgili okuryazarlık, sayısal yetkinliklerin geliştirilmesi ve eğitimdeki bilgi ile çalışma gibi becerileri geliştirmiştir. İrlanda ve Lüksemburg için de aynı şey söylenebilir. Letonya ise öncelikle *Samsung, School for Future* projesi aracılığıyla öğretmenler arasındaki dijital okuryazarlık becerilerini arttırmaya odaklanmaktadır. Lüksemburg'da, okulların yeni teknolojilere erişimlerini sağlamak, öğrencilerin ve öğretmenlerin BİT ile çalışma yeteneklerini arttırmak amacıyla çeşitli girişimler (*BEE Creative, norITC*) vardır. İngiltere, İtalya, Letonya ve Malta'daki yaygın eğitim kurumları, dikkatlerini çoğunlukla dijital yeterliliklerin geliştirilmesi ve BİT'le çalışmaya odaklanmaktadır. Letonya'nın *My Friend Computer* programı, ülkedeki bilgisayar bilgi okuryazarlığının geliştirilmesine odaklanan *Bill ve Melinda Gates Vakfı* tarafından desteklenen daha büyük bir projenin bir parçasıdır. *My Friend Computer*, çocukları sosyal ağlar, internet

kaynakları vb. konularında eğitmeyi amaçlayan yöntem ve eğitim materyalleri sunmaktadır (Brikse ve Freibergs, Spurava,2014). Almanya'da sayısal okuryazarlığı destekleyen ve eğitimde dijital medyayı kullanmanın yeni yollarını sunan *D21 e.V.*, *BITCOM*, *Google Humboldt Internet Enstitüsü Berlin Finansmanı*, *Bündnis für Bildung e.V.*, *Intel* gibi girişimler vardır (Kammer ve Hasebrink, 2014).

Öte yandan, film okuryazarlığını içeren medya eğitimi de AB ülkelerinde oldukça yaygındır. Film okuryazarlığı akademik çevrede medya eğitiminin bir parçasıdır, ancak okul dışı eğitim organizasyonlarının da film okuryazarlığı üzerine faaliyetleri vardır. Slovakya'da 1960'lara dayanan film okuryazarlığı eğitimi, medya tarihinin kilometre taşlarından biri olarak görülmektedir. Bu eğitime odaklanan ülkeler, pratik film yapımı, görsel-işitsel eserlerin eleştirel analizlerini, bilgiye dayalı film eğitimini ve gerçek yaratıcı süreçleri ve uygulamaları birleştiren rekabetçi projeleri içeren çok sayıda projeyi yürütmektedir. Avusturya, Belçika, Hırvatistan, Danimarka, Fransa, İngiltere, Yunanistan, İrlanda ve Litvanya medya eğitiminde film okuryazarlığına büyük önem vermektedirler. Örneğin, Belçika'da film eğitimi, öncelikli olarak orta öğretim öğrencilerine odaklanmaktadır. Kar amacı gütmeyen *Imagica* organizasyonu ve *It's possible* ve *It's Allowed* projeleri kısa film senaryo yazarlığı, sinematografi, yapım sonrası süreç ve ses düzenleme üzerine yoğunlaşmaktadırlar. *Jekino* projesi ise çocukların ve genç izleyicilerin film üretimi üzerine atölye çalışmaları ve organizasyonlar düzenlemektedir. Danimarka'da önemli bir rol oynayan *Danimarka Film Enstitüsü* ise çocukları, gençleri ve öğretmenleri eğitmeyi amaçlamaktadır. Medya ve film eğitimi için uygun yöntem gereçlerini ve rehberlik hizmetini sağlamaktadır. Enstitü ayrıca, çocuklar için film üretimi ve öğretmenler için eğitim amaçlı veya daha ziyade eğitim faaliyetleri için özel danışma faaliyetleri yürütmektedir. *Film-X* projesi de benzer bir amaca sahiptir ve çocuklara ve gençlere stüdyoda kendi filmlerini yapma fırsatı verir. Finlandiya'da, medya eğitimindeki film okuryazarlığı *KAVI-The Finnish National Audiovisual Enstitüsü* tarafından verilmektedir. Amatör film festivalleri, yarışmalar ve sahada çalışan profesyonellerinin yaptıkları konuşmalar Avusturya, Fransa, Yunanistan ve İrlanda gibi Avrupa ülkelerinde uzun bir geçmişe sahiptir. Fransa'daki *Media and Information Literacy Policies (Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Politikaları)* çalışması görsel-işitsel okuryazarlık eğitimini sağlayan *Education-Medias*'ı (*education-medias. csa. fr*) önemli bir girişim olarak belirtmektedir (Frau ve Loico, Boutin 2014). İrlanda ise ilginç bir girişim olan eğitimde dijital medyayı kullanmaya odaklanmış *FiS (Film in Schools)* girişimini yürütmektedir (O'Neill, 2014). Film okuryazarlığı Yunanistan ve Hırvatistan'da, özellikle yöntem ve araştırma faaliyetleri alanında (*Hellenic audiovisual Institute-Yunanistan*) ve filmlerin eleştirel analizine yönelik öğretmenlerin eğitilmesinde (*Dr. Ante Pterlica School of MediaCulture-Hırvatistan*) önemli bir rol oynamaktadır. Öte yandan, temel amacı atölyeler ve eğitim materyalleri aracılığıyla film okuryazarlığı eğitimini okullara tanıtmak olan *KARPOS* Yunanistan'da önemli bir yer tutmaktadır. *PAME CINEMA* girişimi öğretmenler ve öğrenciler için atölyeler (*International Olympia Film Festival for Children and Young People, Camera Zizanio and Lessons in the Dark*) düzenlemektedir (Andriopoulou ve Papadimitriou, Kourtie, 2014). Litvanya'daki ve İngiltere'deki film eğitimi eğitimin bir parçası olarak filme odaklanmıştır (örn; *Film in My School-Litvanya, the MediaEd Organisation-İngiltere, Filmpedagogerna-İsveç*). Bu girişimler, görsel-işitsel içeriğin eleştirel analizini geliştirmeye, eğitimde filmleri kullanmak için yeni

fırsatlar bulmaya, görsel okuryazarlığı ve öğrencilerin yaratıcılıklarının desteklenmesine odaklanmaktadır. Romanya'daki ortaokul öğrencilerinin yaptıkları görsel-ışitsel çalışmalara yoğunlaşan *VIZAMEDIA* alana katkıda bulunana başka bir projedir (Stanila ve Fotiade, 2014). Almanya'da güçlü bir geleneğe sahip olan televizyon okuryazarlığı ve ebeveyn eğitimi, film okuryazarlığı ile yakından ilişkilidir. *FILMMO* projesi, televizyon üretimi ile ilgili olarak ebeveynlerin ve çocukların medya eğitimine yönelik önemli bir etkinliktir. Program, bireysel danışmanlık, çocuk yayıncılığı, medya eğitimi ile ilgili kısa makaleler ve belirli televizyon içeriğini işlemek için çocukların yaşa dayalı becerileri ile ilgilenmektedir. Benzer bir girişim Hollanda'da da mevcuttur. *Netherlands Institute for Classification of Audiovisual Media (NICAM)*'ın *Kijkwijzer* projesi televizyon programları ve filmler için reyting sistemi üretmiştir. *Kijkwijzer*, şiddet, cinsiyet, korku, uyuşturucu vb. dahil olmak üzere uygunsuz içeriği simgeleyen ikonlara sahip yaş kategorilerine göre ailelere ve programlara hizmet sunar (McGonagle ve Schumacher, 2014).

Haber ve okuma okuryazarlığı, bazı AB ülkelerinde çok önemli kabul edilmektedir. Haber okuryazarlığı eğitimi, haber içeriğinin oluşturulması, gazeteciliğin-haberciliğin yasal yönlerine ve uygulama becerileri konusunda bilgi sağlamaya odaklanmaktadır. Okuma becerisi haber içeriğinin oluşturulmasıyla yakından ilişkilidir. Sık sık azaldığı ifade edilen basına olan ilginin özellikle genç yaş grubunda son zamanlarda artan bir şekilde yoğunlaştığı belirtilmektedir. Basına olan ilginin düşük olmasına rağmen, yeni medya ve internet çağının rekabet etmesi, okuma-anlama becerilerinin azalmasına neden olmuştur. Belçika, Hırvatistan, Estonya, Malta ve Slovakya, haber içeriğine yönelik genel ilgiyi desteklemeye çok dikkat etmektedirler. Ancak Belçika, Estonya ve Slovakya'da akademik ve öğrenci gazeteciliği yarışmaları da dahil olmak üzere gerçekleştirilen projeler çok da başarılı değildir. *The Estonian Youth Media Club Estonya- Gençlik Medya Kulübü*, öğrenciler tarafından tasarlanan ve basılan basılı medyayı desteklemeye çalışmaktadır. Bu noktada Slovak Cumhuriyeti Haber Ajansı (TASR) Slovakya'da önemli bir rol oynamaktadır. Ajans *Every School* programı aracılığıyla ilk ve orta dereceli okullar, kolejler ve üniversiteler için ücretsiz haber servisi sağlar. Program ayrıca okullara e-okul dergisi oluşturmak için kullanabilecekleri bir içerik yönetim sistemi, fotoğraf düzenleme ve bloglama sistemi de sunmaktadır -*skolske noviny. sk*. Öte yandan, gazetecilik eğitimi Malta kuruluşu olan *Fundazzjoni Tumas Fenech ghall Edukazzjoni fil Gurnalizmu* ve lisansüstü gazetecilik eğitimi sağlayan *Public Media Academy Foundation* tarafından sağlanmaktadır. Belçika'da ise Sektörden profesyonel gazetecilerin mesleki deneyimlerini öğrencilerle paylaşmak üzere okullara konuk olarak geldikleri etkinlikler ve atölye çalışmaları oldukça yaygındır. Bir Hırvat girişimi olan *LiDraNo, Sibenik Children's Festival, Novigrad Spring and Communication School*, haber içeriği oluşturulmasına, okullarda süreli yayınların çıkmasına ve diğer sosyal medya ağlarının kullanımına odaklanmaktadır (Kanıca ve Kralj 2014). Okuma etkinliklerinin ele alındığı projeler Çek Cumhuriyeti'nde de dikkat çekmektedir. İsveç ve İtalya ise, okullarda gazete okumayı yaygınlaştırmayı, öğrencilerin gazete içeriğini eleştirel bir biçimde analiz etmelerini ve gazetecilik türlerini anlamalarını sağlamayı amaçlayan ortak bir projede yer almaktadır. Bununla birlikte, buradaki ana hedef, öğrencileri basılı gazeteleri okumaya teşvik etmektir. İsveç'te her yıl iki milyondan fazla öğrencinin katıldığı *Media Compass* programı, İtalya'da *Every School* projesindeki *Newspaper* etkinliği olarak bilinmektedir. Bu projeden sorumlu öğretmenler, bu inisiyatifin

felsefesi uyarınca, edindikleri bilgileri tartışmak için haftada en az bir saat ayırarak bir araya gelmeli ve kendi medya okuryazarlıklarını geliştirmek için bir kursa katılabilmektedirler (Aroldi ve Muruu, 2014). Çek Cumhuriyeti'nde, okuryazarlık *Abeceda* sivil toplum kuruluşu ve bu kuruluşun *Reading Literacy* ve *Project-Based Teaching* projesi tarafından desteklenmektedir. Bu girişim, öğretmenler üzerinde yoğunlaşmakta ve böylelikle öğrenciler arasında bu okuryazarlık türlerini etkili bir şekilde geliştirmenin yollarını aramaktadır.

Avrupa'da ve dünyanın her yerindeki medya eğitiminin önemli bir kısmı internet okuryazarlığı ve çevrimiçi güvenlik içeren eğitimidir. En ilginç projeler ise Avusturya, Finlandiya, Almanya, İngiltere, Yunanistan, Macaristan, Litvanya, Polonya, Romanya, İspanya, Slovakya ve İsveç'teki projeler ve girişimlerdir. Finlandiya'da medya eğitimi uzun bir geleneğe sahiptir ve çok iyi gelişmiştir. Ülkedeki çocukların ve gençlerin güvenliğini amaçlayan *MEKU-Centre for Media Education and Audiovisual Media*, çocukların uygunsuz medya içeriğinden korunmalarını önemini vurgulamaktadır. Yunanistan'da aynı rolü, *Hellenic Audiovisual Institute IOM* üstlenmektedir. Litvanya, Polonya ve Avusturya'da *The Safer Internet (Daha Güvenli İnternet)* projesi dikkat çekmektedir. Bu proje, çocukları riskli çevrimiçi davranışlardan korumaya ve bu alanla ilgili ebeveynlerin ve öğretmenlerin korunması ve eğitilmesine odaklanmıştır. Proje, internetteki uygunsuz içeriği bildirmek için web siteleri, internetin çocukları için risk taşıdığını düşünen ebeveynlere danışmanlık hizmeti, çevrimiçi gizliliğin nasıl korunacağı (*Watch Your Face-Polonya*) ve çocukların sanal hayatları ile ilgilenen ailelere çocukların sanal yaşantıları (*Friending Your Child-Poland - Polonya*), siber zorbalık mağduriyetini tanımlayan materyaller, şüpheliler ve görgü tanıklarına ilişkin bilgiler (*Stop Cyber Bullying-Polonya*) ve daha fazlasını içermektedir. Letonya'da İnternet okuryazarlığı, *Latvian Internet Association (Letonya İnternet Kurumu)* tarafından çok sayıda ortakla birlikte ele alınmaktadır. Bu girişimlerin faaliyetleri, çocuklar, gençler, ebeveynler ve öğretmenler için bilgi ve eğitim materyalleri sunan *www.drossinternets.lv* internet portalını üretmiştir (Brikse ve Freibergs, Spurava, 2014). Hırvatistan'da ise güvenli internet okuryazarlığını geliştirme ile ilgili girişimin iyi bir örneği Osijek'deki *Centre for Missing and Exploited Children* merkezidir. Merkez, çevrimiçi güvenlik ile ilgili konularda sürekli danışmanlık sağlamakta ve pornografi, şiddet, taciz ve çevrimiçi zorbalığı engellemek ve çocukları bunlara karşı korumak için önemli bir rol oynamaktadır (Kanizaj ve Car, Kralj, 2014) Almanya'da ise ana telekomünikasyon operatörü medya eğitiminde de yer almaktadır. *Schau Hin!* Projesi (*What Your Children Are Doing with Media- Çocuklarınız Medya ile Neler Yapıyor*) medya üretimine ilişkin son gelişmeler ve veri ihlalleri, siber zorbalık ve şiddet gibi ilgili riskler hakkında ebeveynler ve öğretmenler için bir kılavuz sunmaktadır. Romanya'da ise *Save the Children* kuruluşu *Sigur. Info* adlı bir proje geliştirmiştir. Proje, yeni medya teknolojilerinin kullanımının faydalarını dile getirmekte ve çevrimiçi iletişimin tehlikelerine karşı uyarılmaktadır. Slovakya'da, kâr amacı gütmeyen kuruluş *eSlovensko'nun ovce. sk, kybersikanovanie. sk ve zodpovedne. sk* projeleri ile çevrim içi güvenlik ve internet kullanımının sorumluluğu kamusal alanda tartışmaya açılmıştır. Ebeveynlere açık olan *The Family and the Media (Ruzomberok'daki Katolik Üniversitesi)* portalı internetteki olası riskler ve iletişimin güvenli kullanım ilkeleri hakkında bilgi sağlar. Siber zorbalık ve çevrim içi güvenlik, İsveç projeleri *Friends* ve *Surf Lugnt*, Hollanda projesi *Digibewust* (Dijital olarak da bilinir), İngiliz kamu televizyonu girişimi *BBC Learning Resources* ve *Media Smart* (İngiltere)

portali için ana ilgi alanlarıdır. Eğitimde dijital oyunların uygulamaları ve eğitimsel işlevleri üzerine yürütülen tartışmalar ise son yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. Dijital oyunlar öncelikle eğlence kaynağı olarak görülmekle birlikte, gittikçe artan olanaklarının eğitimde (medya eğitimi dahil olmak üzere) kullanılmasını da değerlendirmek gerekmektedir. Bu konu Slovakya’da *Mlady pes* kuruluşu ve *Vlcata. sk* projesi ile kamuya duyurulmuştur. Bu girişimin amacı dijital oyunların olumlu yönlerini göstermek ve sağladığı olanakların çoğalmasını sürdürmektir. *Vlcata. sk*, esas olarak, estetik ve eğitimsel işlevleri olan ilginç dijital oyunlar hakkında bilgilendirilen ebeveynlere odaklanmıştır. Bireysel sayısal oyunların farklı yaş kategorileri için uygunluğu konusu da dikkate alınmaktadır. *The Deti v sieti (Children Online)* yayınları benzer bir odak noktasına sahiptir ve önemli kısımları maddi kazanç sağlayan oyunlar veya çevrimiçi oyun oynamakla ilgili risklerle ilgilenmektedir. *The pedagojeux. fr* portal ise dijital oyunların olumlu ve olumsuz yönleri hakkında genel bir farkındalık yaratma amacıyla Fransa’da gerçekleştirilen bir projedir. Öte yandan Bulgaristan, *Interactive Online Games for Media Literacy* projesine katılmıştır. Portekiz’in *EDU Scratch* programına oyun üretimi de dahildir. Avustralya’da ise medya eğitimi, oyun geliştiricileri tarafından üretilen başarılı dijital oyun *DataDealer*’in temel amacıdır. Oyun, okul dışı eğitimin güzel bir örneği olarak kabul edilmiştir. Bu oyun günümüz kullanıcılarına internetin olası tehlikelerinden korunmaları ve kişisel bilgilerini korumak için bilmeleri gerekenleri anlatmak üzere tasarlanmıştır. Avusturya’daki *Medya ve Bilgi Okuryazarlığı Politikaları* araştırmasına göre (*Media and Information Literacy Policies*) dikkat eğitimde dijital oyunların kullanılmasına yönelmiştir.

Medya iletişimi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı eğitimi ile yakından ilişkilidir. Medya eğitim süreçlerinde yer alan kişilerin çeşitli biçimlerde bağımsız olarak medya içeriği oluşturma ve sunma yetenekleri, medya yetkinlikleri ile yakından ilişkilidir. Hırvat halkının iletişim kültürünü geliştirmeyi amaçlayan *İletişim ve Medya Topluluğu (The Society for Communication and the Media)*, özellikle yerel halkın yaratıcı yetenekleri ile ilgilenmektedir. Benzer hedeflere sahip olan, Almanya’nın *Medya Eğitimi ve İletişim Kültürü Birliği (The Association For Media Education and Communication Culture -GMK)* medyanın içeriğine katılımı güçlendirmekte ve tüm toplum gruplarının iletişim becerilerini geliştirmektedir. GMK her yıl medya eğitiminde olağanüstü başarı sergileyen projeleri *Dieter Baack* ödülü ile ödüllendirmektedir. Portekiz’de kamuoyu tarafından bilinen *EDUScratch* ise ilgili projelerde öğrencilerin matematiksel, mantıksal ve yaratıcılık becerilerinin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Program aynı zamanda görsel programlama yoluyla animasyon ve etkileşimli programların oluşturulması ile ilgili etkinlikler düzenlemektedir.

AB Ülkelerindeki Medya Eğitim Girişimlerinin Karşılaştırılması

Avrupa Birliği ülkelerinde ve dünyanın başka yerlerinde medya eğitimi doğal olarak bulunduğu ülkenin tarihsel, sosyal ve kültürel bağlamlarını yansıtmaktadır. Bu eğitimin yasal çerçevesinde farklılıklar bulunabilir eş deyişle farklı eğitim sistemleri içinde hem resmi hem de okul dışında medya eğitimi için oluşturulmuş temeller aynı değildir

İngiltere, toplumsal yapıdaki uzun soluklu medya eğitimi geleneği ile bilinir. Bununla birlikte, medya ve bilgi okuryazarlığı raporlarına göre, ülke (nispeten olumlu yaşam koşullarına, iyi yasal çerçeve ve yüksek eğitim düzeyine rağmen), öğretmenlerin ve medya eğitimi almış mezunların niteliklikleri ve yeterlilikleri gibi pek çok sorunla karşılaşmaktadır.

Bu durum, medya okuryazarı bir nüfus geliştirmek için çıkılan yolda başarısızlığa götürmektedir (Mcdougall, 2014). Benzer durum, medya okuryazar oranı yoğun olan bir nüfusa sahip Danimarka, Finlandiya ve İsveç'teki İskandinav ülkelerinin tamamında görülmektedir. Örneğin, uzun vadeli medya eğitim geleneğine rağmen medya, eğitiminin ayrı bir konu olarak değil benzer diğer konular içinde verilmesi, okullar arasında eğitimsel farklılıkların doğduğu Finlandiya'da benzer problemlerle uğraşmak zorundadır. Örneğin, birçok öğretmenin, yüksek eğitim görmüş olmasına rağmen, temel bir medya eğitimi dersi almamış olması ciddi bir sorun olarak görülmektedir (Kotalinen ve Kupiainen, 2013). Medya eğitimi, Belçika, Danimarka ve İsveç'te genel müfredata diğer konular içinde yer alan bir konu olarak girmiştir. Ancak, okul müfredatında eksik olabilmesine rağmen, öğretmenlere ve çocuklarla birlikte çalışan diğer kişilere verilen medya eğitimi ile bu eğitimler bilgilerini eğiticiler olarak aktarabilmekte ve paylaşabilmektedirler. Öte yandan, bu eğitimi alanlar öğrencilerin medya yetkinliklerini geliştirme ve medya okuryazarlığı düzeyini yükseltmekle sorumludur. Macaristan'da ve Almanya'da da benzer şekilde iyi gelişmiş medya eğitimi Almanya federal eyaletlerin mevzuatına bağlıdır. Avusturya, Çek Cumhuriyeti, İtalya, Slovakya ve Slovenya'nın nispeten yüksek düzeyde medya eğitimi veren ülkeler arasında yer aldıklarını düşünmekteyiz. Bu eğitim alanında gelenekten yoksun veya daha sorunlu bir medya eğitim uygulaması olan ülkeler arasında Bulgaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Portekiz ve Romanya bulunmaktadır. Şaşırtıcı bir şekilde, Fransa'nın gelişmiş eğitim sisteminde bile, medya eğitimi ile ilişkili olarak geliştirilmesi gereken çok şey vardır. Vrabc'a göre, Fransız okullarında yeterince gelişmeyen medya eğitimine, ayrı bir konu olarak yeterince önem verilmemekte ve göz ardı edilmektedir (Vrabc, 2014:65)

Kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından çoğunlukla yürütülen örgün olmayan ders dışı eğitim, AB ülkelerinde resmi eğitim seviyesinde bağımsız olarak geliştirilmektedir. Okul dışı eğitim faaliyetleri ve girişimler genellikle ebeveynleri ve öğretmenleri yetiştirmek için gerekli yardımı sağlar. Yukarıda belirttiğimiz gibi, bu projeler ve girişimler çoğu zaman medya eğitimi veya belirli okuryazarlıkların geliştirilmesini amaçlamaktadır. AB'deki mevcut okul dışı eğitim girişimlerinin karşılaştırılmasıyla ortaya çıkan aşağıdaki tablo, medya eğitimi alanlarının ve AB ülkelerinde medya eğitim girişimlerinin odak noktalarının bir özetini sunmaktadır.

Tablo 1: AB ülkelerinde medya eğitim alanları ve okul dışı eğitim girişimlerinin odak noktaları

Avusturya	Medya yetkinliklerinin ve okuryazarlığının geliştirilmesi, dijital oyun okuryazarlığı, film yapımı, çevrimiçi güvenlik
Belçika	Film yapma pratikleri, film okuryazarlığı, gazetecilik
Bulgaristan	Medya okuryazarlığı, yaratıcılığın geliştirilmesi, bilgi ve multimedya ile çalışma
Hırvatistan	Film yapma pratikleri, filmlerin ve diğer medya ürünlerinin eleştirel analizi, iletişim becerilerinin geliştirilmesi
Kıbrıs	Medya içeriğinin eleştirel analizinin geliştirilmesi, iletişim becerileri
Çek Cumhuriyeti	Medya okuryazarlığı, eleştirel analiz becerilerinin geliştirilmesi, okuma becerileri.
Danimarka	Film okuryazarlığı, film yapma pratikleri, medya okuryazarlığı,

Estonya	Gazetecilik, dijital yeterliliklerin geliştirilmesi
Finlandiya	Medya eğitimi ile ilgili araştırmaların geliştirilmesi, medya ortamındaki güvenlik
Fransa	Dijital oyunların olumlu ve olumsuz yönleri, film okuryazarlığı,
Almanya	Çevrimiçi güvenlik, medya okuryazarlığı
Büyük Britanya	Çevrimiçi güvenlik, medya okuryazarlığı, eleştirel düşünce, reklam yoluyla iletişim
Yunanistan	Film okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, medya tüketiminin her alanında çocukların ve gençlerin korunması
Macaristan	Medya okuryazarlığı, internetin güvenli kullanımı
İrlanda	Film yapma pratikleri, dijital medya ile çalışmak için gerekli teknolojik beceriler
İtalya	Medya eğitimi alanında öğretmen ve profesyonellerin teorik ve uygulamalı eğitimi, çocuk ve genç medya okuryazarlığının geliştirilmesi, dijital okuryazarlık ve yeterlilikler, okuma becerileri
Letonya	Öğretmenlerin eğitilmesi, dijital beceriler
Litvanya	Çocukların internetin zararlı etkilerinden korunması, film okuryazarlığı, görsel okuryazarlığın ve yaratıcılığın desteklenmesi, eleştirel içerik analizi
Lüksemburg	Dijital okuryazarlık
Malta	Medya ve bilgi okuryazarlığı, haber okuryazarlığı, teknik BİT becerileri
Hollanda	Bütün yaş grupları için medya okuryazarlığı, bilgi ve iletişim teknolojileri ve teknolojik beceriler
Polonya	Gençlerin ve çocukların çevrimiçi ortamlarda güvenliği, çocukların ve gençlerin korunması için ebeveynlerini eğitimi
Portekiz	Öğrencilerin mantık ve yaratıcılık becerileri
Romanya	Çevrimiçi iletişimin tehlikeleri, medya okuryazarlığının geliştirilmesi
Slovakya	Medya okuryazarlığı ve yetkinlikleri, medya içeriği oluşturma pratikleri, gençlerin ve çocukların korunması, internetin güvenli kullanımı, ebeveynler için medya eğitimi
Slovenya	Eleştirel düşünce, medya içeriğinin analizi, medya ile ilgili konularda ebeveyn tartışmaları
İspanya	Medya eğitimi için gerekli materyaller, çevrimiçi riskler
İsveç	Okuma becerileri, internette güvenlik ve çocuk haklarının korunması

Bu okuryazarlıkların her birinin medya okuryazarlığının geliştirilmesine katkıda bulunduğunu ve tek bir birim olarak düşünülebileceklerini belirtmek önemlidir. Eş deyişle, Bu okuryazarlıklar, araştırmaya dahil olan AB ülkelerinde medya eğitim (medyanın eğitiminin bir parçası olan) alanının oluşması için bir araya gelmektedir. Her bir ülkenin belirli alanlardaki odağı, ülkelerin farklı tarihi, kültürel özellikleri ile farklı medya eğilimlerini yansıtmaktadır.

Sonuç

Çalışma, Avrupa Birliği ülkelerindeki medya eğitim alanlarının kapsamlı bir analizini sunmaktadır. Araştırma, tanımlanan eğitim alanları ile ilgili olarak bu ülkelerdeki okul dışı medya eğitim girişimleri ve projelerinin bir özetini içermektedir. Medya okuryazarlığı ve medya eğitiminin gelişmesini destekleyen üye devletlerin mevcut girişimlerinin ayrıntıları, bireysel okuryazarlık türlerini geliştirmeye çalışan projelerden edinilen bilgi vasıtasıyla sağlanmaktadır.

Medya okuryazarlığı, üye devletlerin en çok dikkat ettiği okuma yazma türüdür ve temelde diğer tüm tanımlanmış okuryazarlık türlerini bir araya getirmektedir. Avusturya, Çek

Cumhuriyeti, Danimarka, Almanya, İngiltere, Macaristan, İtalya Hollanda doğrudan medya okuryazarlığının geliştirilmesine odaklanmaktadır. Medya eğitimi ve medya okuryazarlık merkezleri, öğretmenlerin yetiştirilmesinde ve bu ülkelerdeki ebeveynleri, çocukları ve gençleri yetiştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu merkezlerin faaliyetleri arasında, medya okuryazarlığının oranının ve durumunun izlenmesi, medya eğitimi alanındaki en son gelişmelere bağlı olarak durum raporlarının yayınlanması, okul içi ve dışı eğitim için materyallerin ve yöntemlerin hazırlanması yer alır. Medya okuryazarlığı sürecinde değiştirilebilir olmayan bir role sahip olan bu merkezler şunlardır; Slovakya (*IMEC- Media Literacy Centre*), Çek Cumhuriyeti (*IMEC-Media Literacy Centre*), Yunanistan (*Hellenic Audiovisual Institute-IOM*), Hollanda (*Mediawizer.net*) Macaristan (*Centre for Media Literacy and Education Büvösvölgy-Magic Valley*), Almanya (*The Association for Media Education and Communication Culture GMK*) ve İtalya (*MEC-Media Education Centre, Zaffiria*).

Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, İngiltere, Slovakya ve Slovenya, özellikle eleştirel düşünme ve medya içeriği analizi ile ilgili yetenek ve becerilerin geliştirilmesiyle ilgilenmektedir. Bu bağlamda, bu girişimlerin hedef kitlesi olan çocuklar ve gençler için çeşitli web siteleri ve basılı materyaller yayınlanmaktadır. Bu yayınlar, ebeveynlere ve öğretmenlere, çocuklara yayınlanmış bilgileri eleştirel bir biçimde nasıl bakacaklarını öğretmek ve internetin tehlikelerinden (manipülatif teknikler, kumar oynamak, siber zorbalık yapmak ve vb) kaçınmak için gösterdikleri çabalar konusunda yardımcı olmaktadır. *The initiative Safer Internet Centre*, *Slovenian Association of Friends of Youth* ve *Media Under Magnifying Glass* ile birlikte çalışarak Hırvatistan'da medya eğitimine destek verirken, Çek Cumhuriyeti'nde konu ile ilgili internet siteleri kurulmaktadır. Çocukların ve gençlerin çevrim içi güvenliği günümüzün en önemli konularından biridir ve bu nedenle neredeyse tüm üye devletlerde okul dışı eğitim stratejilerini ve yöntemlerini etkilemektedir. Girişimler aynı zamanda ebeveynlere de odaklanmaktadır; bu girişimler ebeveynlerin çocuklarını medya dünyasının olumlu ve olumsuz taraflarını ayırt edebilmeleri için yetiştirmesi gerektiğinden, sorumlu medya kullanıcıları haline gelmelerine yardımcı olmaktadır. Alman projesi *Schau Hin!* ve *FLIMMO*, daha fazla ülkede yer alan *Safer Internet* ve *Swedish Media Council* bu tür girişimlere örnek olarak verilebilir. Slovakya bu alanda *eSlovensko*, *Vlcata. sk*, *Family and Media* ve diğer girişimler ile öne çıkmaktadır. Bu bağlamda ebeveyn medya eğitimi ve ebeveynler arasında bilgi ve dijital okuryazarlık gelişimi göz ardı edilmemelidir. Çoğu durumda, çocuklarını korumak, anlamak ve eğitmek için, medyanın tüm faydalarını ve risklerini öğrenmek zorunda olan ebeveynler için dijital göçmen diyebiliriz.

Estonya ve Letonya ise, çocukların ve gençlerin sayısal ve bilgi okuryazarlığına odaklanan ülkelere örnektir. Letonya'da öğretmenler üzerine odaklanan proje, *Samsung, School for the Future* ve Lüksemburg'daki *securing access to ICT for schools and improving teacher skills-norTIC*, *BEE Creative-Okullar için BİT'e erişim sağlamak ve öğretmenlik becerilerini geliştirmek için-norTIC*, *BEE* projesi buna örnek olarak verilebilir. Almanya, İngiltere, İrlanda, İtalya ve Malta'nın hepsi bu konu üzerine odaklanmışlardır. Malta, medya eğitiminin belirlenmiş alanını toplumun örneğin suçlular gibi sorunlu kesimlerini de içine alacak şekilde geliştirmiştir. Medya ve bilgi okuryazarlığını geliştirmek, sorunsuz bir şekilde günlük yaşama dahil etme girişimidir.

Bu çalışmanın en ciddi bulgusu AB’de ve film yapımı ile ilgili pratik becerilerinin geliştirilmesi ile film eğitiminin (veya film okuryazarlığının) önemli oranda gelişmiş olmasıdır. Avusturya, Belçika, Hırvatistan, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İngiltere, Yunanistan, İrlanda ve Litvanya film okuryazarlık ve film yapımına özel dikkat göstermektedir. Film okuryazarlığının geliştirilmesi sürecinde, film festivalleri düzenleyen organizasyonlar ve yarışmalar hedef kitlelerin belirlenmesi sağlamaktadır. Film okuryazarlığı, kurgu, ses montajı ve post prodüksiyon materyali işleme gibi teknik becerileri içerir. Almanya ve Hollanda’daki çeşitli etkinlikler televizyon okuryazarlığı ile ilgilenmektedirler. Alman *FLIMMO* projesi, velilere televizyon programları ile ilgili danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Hollandalı *Kijkwijzer* girişimi, yaş kategorilerine ve uygun olmayan içeriği belirten ikonlara uygun olarak, programları ve filmleri etiketlemek için bir sistem sağlayarak ebeveynlere hizmet eder. Haber eğitimi, örneğin basınla ilişkili ve okuma yazma bilgisinin geliştirilmesi üzerine yapılan çalışmalar da son derece gelişmiştir. Estonya, İtalya, Malta, Slovakya ve İsveç’teki medya eğitim sistemi bu alandaki en öndeki sistemlerdir. Belki de en enteresan girişimler İsveç’teki *Swedish Meya Compass* ve İtalya’daki *Every School* projeleridir. Bu projeler okuryazarlığa ve eleştirel okuma yeterliklerinin geliştirilmesine odaklanmıştır. Gazetecilikle ilgili pratik çabalar kapsamında önemli destek, *Slovak Cumhuriyeti Haber Ajansı* ve öğrencilere kendi süreli yayınlarını oluşturma imkânı veren *sklskenoviny. sk* projesi tarafından sağlanmaktadır.

Öte yandan, dijital oyunlara daha az önem verildiği görülmüştür. Bununla birlikte, Avusturya, Bulgaristan, Yunanistan ve Slovakya’da bazı kayda değer girişimler mevcuttur. Slovakya’daki *Vlcata. sk* girişimi bunlardan biridir ve bu nedenle hem oyunlar hakkında hem de dijital oyunlar aracılığıyla eğitimle uğraşanlar için bilgi sağlayan önemli bir projedir. Yunan girişimi *EduTV*, *mGames* adlı Bulgar projesi de, gençlerle çalışma açısından dijital ve mobil oyunlara odaklanmaktadır. Dijital oyun okuryazarlığına ilişkin konular halihazırda Avusturya ve Portekiz’de de tartışılmaktadır. Dijital oyunlar okuryazarlığına ilişkin konular şu anda Avusturya ve Portekiz kamuoyunda tartışılmaktadır.

Ayrıca, medya eğitiminin, (resmi ya da resmi olmayan alanlardaki) Fransa, Litvanya, Letonya ve Portekiz gibi ülkelerde yeterince gelişmediğini de ekleyebiliriz. Pek çok AB ülkesi, sadece bir tek yazın türüne odaklanmakta veya gerçek medya öğrenimi yerine pratik etkinlikleri ve becerileri tercih etmektedir. Bu nedenle, AB üyesi ülkelerdeki birçok girişime rağmen, medyanın eğitime daha da dikkat edilmesi ve medya ile ilişkili risklerin anlaşılmasının yaygınlaştırılmasına gerek duyulmaktadır. Medya eğitimi ve medya okuryazarlığının geliştirilmesi (hem resmi hem de resmi olmayan), medyayla etkin bir şekilde başa çıkabilecek, eleştirel düşünen, bilinçli bir nüfusun şekillendirilmesi süreçlerinde hayati rol oynamaktadır.³

KAYNAKÇA

Andriopoulou, I. Ve Papadimitriou, S., Kourtie, E. (2104), “Media and Information Literacy Policies in Greece (2013),” <http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Greece.pdf>, 1,09,2017.

³ Daha fazla bilgi için Petranova, D, Burianova, E. **Potential Of Digital Techonologies Use In the Formal Pre-Primary Education**. In European Journal of Science and Theology, 2014, Vol.10, s.263-276.

- Aroldi, P. Ve Muruu, M.F. (2104), “Media and Information Literacy Policies in Italy”, [http:// ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/Italy pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Italy.pdf),1,09,2017.
- Brikse,I. Ve Freibergs,V.,Spurava,G. (2014), “Media and Information Literacy Policies in Latvia (2013)”, [http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Latvia pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Latvia.pdf),1,09,2017.
- Buckingham, David (2003).*Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*, Cambridge: Polity Press.
- Drotner, K (2014),*Media and Information Literacy Policies in Denmark (2013)*”, [http://ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/Denmark pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Denmark.pdf),1,09,2017.
- Frau-Meigs, D. (2014),“MIL policies in Europe”http://ppemi.ens-cachan.fr/lib/exe/fetch.php/colloque140528/presentation_unesco_session_6pdf,12.10.2017.
- Frau-Meigs.Ve Loico,M.,M,Boutin,P.(2014), “Media and Information Literacy Policies in France”, [http:// ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/France pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/France.pdf),1,09,2017.
- Galik, S. Ve Galikova, Tolnavia.(2015), “ Influence on the Internet on the Cognitive Abilities of Man. Phenomenological and Hermeneutical Approach”,In *Communication Today*, 6 (1):s.4-15.
- Kaginova, V.(2012), “Terminologicke problemy medialnej vychovy”, In *Communication Today*,3 (2):s,24-39.
- Kammerl, R.Ve Hasebrink, U. (2014), “Media and Information Literacy Policies in Germany (2013),” [http://ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/Germany pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Germany.pdf),1,09,2017.
- Kanizaj,I.Ve Car,V.,Kralj,L.“(2014), “Media and Information Literacy Policies in Croaita (2013),” [http://ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/Croatia pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Croatia.pdf),1,09,2017.
- Kotilainens, S.Ve Kupiainen, R. (2014), “Media and Information Literacy Policies in Greece (2013)”, [http://ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/Greece pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Greece.pdf),1,09,2017.
- McDougall, J. (2014), “Media and Information Literacy Policies in United Kingdom (2013),” [http://ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/United Kingdom pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/United%20Kingdom.pdf),1,09,2017.
- McGonagle, T.Ve Schumacher, N. (2014), “Media and Information Literacy Policies in Netherlands (2013),” [http://ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/Netherlands pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Netherlands.pdf),1,09,2017
- O’neill, B. (2014), “Media and Information Literacy Policies in Ireland (2013),” [http://ppemi. ens-cachan. fr/data/media/colloque1400528/rapports/Ireland pdf](http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rapports/Ireland.pdf),1,09,2017.
- Petranova, D.Ve Burianova, L. (2014), “Potential of Digital Techonologies Use in the Formal Pre-Primary Education”, In *European Journal of Science and Theology*, 10 (1),s.263-276.
- Petranova, D.Ve Hossova, M(2016), “Critical Thinking as a Key Competency” Ed.Chen L, *3rd International Conference on Applied Social Science Research*,Atlantis Press,s.244-248.<http://www.atlantis-press.com/php/pub.php>,9.29.2016.
- Petronavo, D. (2011), “Rozvija medialna vychova v skolach kriticke kompetencie ziakov ?”,*Communication Today*, 2, (1),s.66-83.

- Stanila, C.Ve Fotiade, N. (2014), “Media and Information Literacy Policies in Romania (2013),” <http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rappports/Romania.pdf>,1,09,2017.
- Stastna, L.Ve Wolak, R.Jırak, J. (2014), “Media and Information Literacy Policies in Czech Republic (2013),” <http://ppemi.ens-cachan.fr/data/media/colloque1400528/rappports/Czech.pdf>,1,09,2017.
- Supsakova, B.(2014), “Media Education of Children and youth a aPath to Media Literacy”,*Communication Today*,7 (1),s.32-51.
- Vrabec, N. (2014), *Strategize rozvoja medialnej gramotnosti v europskyh. Trnava, FMK, UCM.*